

Поряд з безсумнівними позитивними змінами у життєдіяльності сучасних місцевих бюджетів, слід відзначити наявність окремих проблем, якими, на наш погляд, є: незабезпеченість делегованих повноважень, недосконала система розподілу повноважень між державою та місцевим самоврядуванням, низька якість бюджетного планування, недостатній рівень місцевих податків та зборів, негнучка система видатків, недостатньо раціональне та ефективне використання коштів місцевих бюджетів, відсутність відповідного кадрового потенціалу.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що сучасні тенденції функціонування місцевих бюджетів, які полягають у перерозподілі фінансового ресурсу на користь регіонів, сприяють задоволенню життєво важливих потреб громадян в Україні. Разом з тим, кожна громада має свої особливості, які можна використати для збільшення її бюджету.

Література:

1. Юрій С. І. Місцеві бюджети: регіональні відмінності. *Регіональна економіка*. 2000. № 4. С. 104–112.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. URL: <http://www.minregion.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Асоціації міст України. URL: <http://auc.org.ua>.
5. Юрій С. І. Фінансова парадигма місцевого самоврядування. *Світ фінансів*. 2004. №1. С. 6–14.
6. Пальчук В. Місцеві бюджети в умовах фінансової децентралізації. *Україна: події, факти, коментарі*. 2017. № 6. С. 41–51.

Дем'янишин Василь Григорович

*Д.е.н., професор, професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету,
заслужений працівник освіти України*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах господарювання в Україні існують великі ризики для відновлення високих темпів соціально-економічного зростання.

Мінімізація таких ризиків вимагає побудови ефективної національної економіки за умови системного реформування управління державними фінансами з урахуванням напрямів корінної перебудови системи державного управління загалом.

Світова теорія і практика свідчать, що формування ефективної системи управління державними фінансами завжди було основою для успішної реалізації державної політики шляхом забезпечення дотримання належної бюджетної дисципліни, оптимізації розподілу фінансових ресурсів держави та підвищення ефективності надання суспільних послуг.

Сьогоднішня система управління державними фінансами не відповідає вимогам часу. Про це неодноразово акцентували увагу урядовці, теоретики, практики, а також представники усіх верств населення. Зовсім не задовольняє сьогоденне суспільство якість державних послуг, бездіяльність державних інституцій, наявність корупційних схем розподілу та використання бюджетних коштів.

Як свідчать матеріали Світового банку, рівень передбачуваності державного бюджету був нижчим за середній рівень для країн Східної Європи та Центральної Азії з рівнем доходу вище середнього. Обсяг отриманих доходів порівняно з прогнозованим обсягом у 2012 р. зменшився на 4%, в 2013–2014 рр. – відповідно на 7 і 10 відсотків. Значними також є розбіжності між плановими та фактичними видатками за окремими категоріями функціональної та економічної класифікації [2].

Характерною ознакою якості системи управління державними фінансами в Україні є непередбачуваність у перспективі бюджетної політики. Відсутність стратегії такої політики негативно впливає на соціально-економічні процеси у суспільстві, оскільки платникам податків не відомо, які найближчим часом податки і збори будуть запроваджені, державні установи не знають про доступні їм обсяги бюджетних коштів у середньостроковій та довгостроковій перспективі, громадянам країни нічого не відомо про цілі, на які буде держава виділяти бюджетні кошти та на утримання яких державних послуг вони можуть розраховувати.

В Україні відсутня цілісна система стратегічного планування. Це призвело до незадовільного рівня бюджетного планування, відсутності належних зв'язків між пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку суспільства та наявними бюджетними програмами. Неузгодженість напрямів довгострокової та середньострокової державної політики негативно впливає на розвиток програмно-цільового методу у

бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, а також на якість управління державними інвестиціями.

Низьким є також рівень ефективності надання державних послуг, а також якість контролю за їх наданням з боку контролюючих органів, оскільки сучасна система державного фінансового контролю спрямована переважно на перевірку правильності витрачання бюджетних коштів.

Тому основою для макроекономічної стабілізації та забезпечення високих і стійких темпів соціально-економічного розвитку країни буде реформування системи управління державними фінансами, яке спрямоване, насамперед, на запровадження середньострокового та довгострокового бюджетного планування, забезпечення тісних взаємозв'язків між державними та галузевими планами, істотне підвищення ефективності використання державних коштів.

Реформа системи управління державними фінансами в Україні проводиться з метою забезпечення потужної та ефективної системи державного управління загалом і підвищення якості надання державних послуг. Саме гармонізована програма реформ на середньострокову та довгострокову перспективу, дієвий механізм її імплементації будуть достатньою умовою для забезпечення макроекономічної стабілізації.

У зв'язку з цим Кабінет Міністрів України 8.02.2017 р. видав розпорядження № 142-р. «Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки», у якому сформовано напрями цього реформування, його мету, завдання, очікувані результати та складові. Ця стратегія базується на таких стратегічних документах, як Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 р., ухвалений на саміті сталого розвитку, що проходив 25.09.2015 р. у м. Нью-Йорку (США), Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», схвалена Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5, Коаліційна угода, план пріоритетних дій Уряду на 2016 р. та Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 рр, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474 «Деякі питання реформування державного управління України», і відображає міжнародні зобов'язання України відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, спільної з МВФ програми в рамках механізму розширеного фінансування (EFF), умов бюджетної підтримки та макрофінансової допомоги ЄС. До розроблення цієї Стратегії Міністерством фінансів України залучені

експерти Світового банку, Програми підтримки вдосконалення врядування та менеджменту (SIGMA) та інші експерти ЄС, Міністерства фінансів США, а також експерти Асоціації міст України та Реанімаційного пакета реформ. Проект обговорювався з представниками усіх заінтересованих державних органів, міжнародними експертами, а також представниками громадянського суспільства [2].

Метою запропонованої урядом Стратегії є побудова сучасної та ефективної системи управління державними фінансами, яка здатна надавати якісні державні послуги, ефективно акумулюючи ресурси та розподіляючи їх відповідно до пріоритетів розвитку держави у середньостроковій та довгостроковій перспективі. Для досягнення поставленої мети передбачено виконати завдання за такими пріоритетними напрямками:

- дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни у середньостроковій перспективі;

- підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики;

- забезпечення ефективного виконання державного бюджету;

- підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами [2].

- До основних завдань Стратегії реформування системи управління державними фінансами віднесено:

- повноцінне впровадження стратегічного та середньострокового бюджетного планування, що забезпечить розподіл ресурсів відповідно до визначених пріоритетів держави та посилення загальної бюджетно-податкової дисципліни;

- запровадження дієвої системи планування і оцінювання виконання державного бюджету, підвищення ролі і відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів щодо визначення пріоритетів своєї діяльності та ефективного використання таких коштів для їх досягнення;

- підвищення ефективності державних видатків завдяки проведенню комплексного аналізу доцільності та ефективності видатків і зміни підходів до їх здійснення шляхом переходу від утримання установ до надання якісних державних послуг;

- підвищення якості та ефективності адміністрування податків і зборів та рівня дотримання вимог податкового законодавства;

— посилення контролю за фіскальними ризиками та здійснення заходів для їх мінімізації, зокрема щодо державних підприємств, державних гарантій та інших умовних боргових зобов'язань;

— забезпечення стратегічного розподілу та проведення моніторингу державних інвестицій;

— підтримка процесу бюджетної децентралізації шляхом забезпечення чіткого розподілу відповідних повноважень і ресурсів, а також забезпечення підзвітності місцевих бюджетів;

— підвищення рівня управлінської підзвітності та ефективності внутрішнього контролю та аудиту в органах влади на центральному та місцевому рівні [2].

Реалізація цієї Стратегії передбачає такі очікувані результати: скорочення дефіциту операцій сектору загальнодержавного управління і зниження темпів приросту державного боргу у середньостроковій перспективі та їх утримання на прийнятному рівні; забезпечення послідовності та передбачуваності бюджетної та податкової політики; підвищення якості надання державних послуг та ефективності державних інвестицій під час забезпечення більш раціонального використання ресурсів [2].

Відповідно до Стратегії реформування системи управління державними фінансами передбачено розвиток таких її складових частин:

— за напрямом дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни у середньостроковій перспективі: податкова система; макроекономічне та бюджетне прогнозування; середньострокове бюджетне планування; управління фіскальними ризиками; управління державним боргом; управління ліквідністю;

— за напрямом підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики: стратегічне планування; програмно-цільовий метод; міжбюджетні відносини та фіскальна децентралізація;

— за напрямом забезпечення ефективного виконання бюджету: система публічних закупівель; управління державними інвестиціями; бухгалтерський облік у державному секторі; державний внутрішній фінансовий контроль; державний фінансовий контроль; незалежний зовнішній фінансовий контроль; підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами; прозорість бюджету та участь громадян у бюджетному процесі; застосування інформаційних технологій в управлінні державними фінансами [2].

Для забезпечення ефективної реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами особлива увага приділятиметься постійному розвитку кадрового потенціалу та широкому застосуванню інформаційних технологій.

Реалізацію цієї Стратегії здійснює Міністерство фінансів України. Для забезпечення ефективної реалізації Стратегії передбачено утворити трирівневий координаційний механізм:

— міжвідомчу робочу групу з питань розвитку системи управління державними фінансами під головуванням заступника Міністра фінансів України, яка проводитиме моніторинг і оцінку стану здійснення заходів, передбачених цією Стратегією, та готуватиме квартальні та річні звіти;

— спеціальну робочу групу з питань реформування державного управління в межах реформи державних фінансів під головуванням державного секретаря Міністерства фінансів України, яка забезпечуватиме координацію дій із здійснення заходів, передбачених цією Стратегією, пов'язаних з інституційними змінами, розгляд звітів про стан реалізації цієї Стратегії та у разі потреби підготовку пропозицій щодо його поліпшення та проектів відповідних рішень координаційної ради з питань реформування державного управління;

— координаційну раду з питань реформування державного управління, яка здійснюватиме загальну координацію дій та проводитиме моніторинг стану реалізації цієї Стратегії [2].

Реалізація Стратегії реформування системи управління державними фінансами проводитиметься відповідно до плану заходів на 2017–2020 рр., який може бути уточнений в частині визначення органів, відповідальних за здійснення конкретних заходів, обсягу фінансових ресурсів і строків виконання.

Література:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show-/2456-17>.

2. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8.02.2017 р. № 142-р. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370>.